

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Sex, Løgn og Landingsbaner

Thule set relationelt

Gad, Ulrik Pram

Published in:
Groenland (Charlottenlund)

Creative Commons License
Andet

Publication date:
2017

Document Version
Version blev oprettet som del af udgivelsesprocessen; udgivers layout; normalt ikke offentligt tilgængeligt

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Gad, U. P. (2017). Sex, Løgn og Landingsbaner: Thule set relationelt. *Groenland (Charlottenlund)*, 65(3), 216-241.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Sex, løgn og landingsbaner: Thule set relationelt

Ulrik Pram Gad (f. 1973) er lektor i arktisk kultur og politik ved Institut for Kultur og Globale Studier, Aalborg Universitet. Fra 1998 til 2002 arbejdede han i Nuuk som direktionssekretær i Grønlands Hjemmestyre og som kontorchef i Udenrigsdirektoratet. Hans bog om Rigsfællesskabets fremtid '*National Identity Politics and Postcolonial Sovereignty Games*' udkom i

2016 på Museum Tusulanums Forlag.

RESUMÉ

Artiklen betragter igennem interviews og etnografisk observation 'Thule' som en række relationer mellem to steder: byen Qaanaaq og den amerikanske base på Pituffik-sletten. Den grundlæggende, traumatiske relation – fortrængningen af inughuit i 1953 fra Uummanaq-bopladsen ved Dundas-bjerget på baseområdet – er suppleret med nabolands intime relationer, hvide løgne og ubekvemme sandheder, og drømme om at bruge Thules landingsbaner som trædesten for rejser ud i verden. Hvor en tidligere artikel (Tidsskriftet Grønland 2/2017) betragtede det store billede af, hvordan Hjemmestyret i Nuuk skyder et nationalt lag ind imellem de to steder, zoomer denne artikel helt ind på de aktuelle relationer

Qaanaaq og Thule Air Base¹

Umiddelbart forekommer kontrasten mellem Thule Air Base og Qaanaaq enorm. Basen består for en stor dels vedkommende af elementbyggeri i utilsløret cement eller med metalfacader, placeret i et rektangulært mønster, som kun nødtvungent giver efter for landskabets topografi. I Qaanaaq ligger husene strøet ud over terrænet, hvorefter vejene synes at være klistret pragmatisk oven på fjeldet. Tempoet er et andet: Modsat basens punktlige flodbølge af pickup trucks til og fra *Dining Hall* ved spisetid består trafikken i Qaanaaq primært af en tynd men stadig piblen af mennesker til fods mellem husene, med en hovedstrøm samlende sig mod skolen, kirken, kommunekontoret og *Pilersuisoq* downtown. Basen har tydeligt orienteret sin opmærksomhed mod landingsbanen, hvorfra alle er kommet og hvortil alle ender med at tage afsted fra igen – og videre ud mod Peterson Air Force Base, hvortil 821st Air Base Group refererer; mod Baltimore Washington International Airport, hvorfra det amerikanske personel deployeres (USAF 2014:27); mod Københavns Lufthavn i Kastrup, hvorfra de danske GC-ansatte flyves ind. Qaanaaq vender sig mod havet: uanset hvor i byen man er, hviler ens øjne på isfjeldene, så snart man løfter blikket; når man forlader et hus, drager tyngdekraften ens ben mod strandbredden, hvor

fangernes både og slæder står opstaldet. Qaanaaq Lufthavn ligger uden for synsfeltet for enden af fire kilometer vej, hvoraf de fleste savner både anledning og kørelighed til at bevæge sig til hverdag. Men særligt i takt med indskrænkningen af basens størrelse (Taagholt 2002:105) begynder de to samfund at dele træk: Mest grundlæggende består de begge af 5-600 personer, som i ret høj udstrækning er henvist til hinandens selskab i lange perioder.

Jeg forsøger i denne artikel at gå til Thule som en horisontal relation.² Jeg har besøgt to steder – basen og Qaanaaq – og hvert sted talt med folk om, hvad de har med det andet sted at gøre; om, hvad de har *haft* med det andet sted at gøre; og om, hvad de gerne *ville* have. Om noget overhovedet. Og om hvor og ad hvilke veje de i øvrigt orienterer sig hen privat og i deres arbejde; ned ad kysten, over til Danmark, og ud i verden.³ Efter et afsnit, der introducerer de to samfund og min tilgang til dem, udlægger tre analytiske

afsnit relationen mellem Qaanaaq og base-samfundet under overskrifterne 'sex, løgn og landingsbaner' for at karakterisere henholdsvis de intime relationer mellem folk på og mellem de to steder; de løgne, misforståelser og ubekvemme sandheder som præger relationerne; og endelig landingsbanerne som potentielle og reelle trædesten på vejen mellem de to steder og videre ud i verden.

Thule som etnografisk felt, politologisk set

Persongalleriet på basen er organiseret om tre-et-halvt let-genkendelige formelle hierarkier: Et amerikansk militært, et officielt dansk og et privat firma – med tilhørende civilsamfundsknopskydninger. Base commander (BC) er øverstbefalende for ca. 30 M/K fra US Air Force, som betjener basens egentlige funktion (to radarer)⁴, for et tilsvarende antal chefer og administratører, og for det ca. 60 mand stærke security police med ansvar for basens forsvar. Den

Kort 1: Thule – i periferien af det selvstyrende Grønland og Qaasuitsup Kommunea; central i den kolde krig (kort: geology.com).

Kort 2. Den beboede del af Thuledistriktet (kort: pilotfriend.com).

danske forbindelsesofficer (FOTAB eller DLO) er øverste danske myndighed. USAF beskriver i sin velkomstpjece til flyfriske soldater hans rolle således at “He ensures, to some extent [sic], that the USAF does not violate the 1951 treaty signed by Denmark and the United States. He is the liaison between the base population and base authorities and the Inuit population in the district” (USAF 2014:9).⁵ I civile anliggender aflastes DLO'en af den danske politiinspektør (DPI) som er “the law for ... all non-US military members of Thule Air Base” (2014:9). Selv beskriver han sig som ”garant

mod militærpolitiets overgreb på civile”.⁶ Som civil besøgende får man en – måske overdreven – fornemmelse af dét behov, når man besøger Security Police's hovedkvarter for at få udstedt sit *base card*: Væggene er udsmykket med rækker af plakater med fotoillustrationer af korpsets arbejde *world wide* med at beskytte militærinstallationer mod indtrængende terrorister. Et konsortium af danske entreprenørvirksomheder har siden 1971 varetaget drift og vedligeholdelse af basen som sådan på kontrakt fra USAF. Ved Hjemmestyrets indtræden i ejerskabet i 1985 (GC 2015:14; Taagholt 2002:104) benyttede man lejligheden til at slippe af med de koloniale konnotationer, navnet *Danish Arctic Contractors* kunne have.⁷ *Greenland Contractors'* hovedkontoret ligger imidlertid fortsat i København, mens en *site manager* leder arbejdet på TAB. Til disse tre formelle hierarkier kommer et par fagforeninger for GC-ansatte (det danske BAT-kartel og grønlandske SIK⁸); Borgerrådet som er en rudimentær kommunalbestyrelse for Pituffik⁹s dansk/grønlandske borgere med reference til Selvstyret (Grønlands Hjemmestyre 2005); og et mere eller mindre kontinuerligt (fritids-)foreningsliv.

Min adgang gik gennem den officielle danske indgang: Formelt skal civile besøgende og transitrejsende til TAB have tilladelse fra det danske Udenrigsministerium, som foranstalter ansøgeren

sikkerhedsgodkendt af Politiets Efterretningstjeneste og ”forelægger ansøgninger for Arktisk Kommandos Forbindelsesofficer på Thule Air Base til udtalelse”

Kort 3. Forsvarsområdet og Dundas. Numrene 1-10 markerer populære udflugtsmål (kort: KMS/frostbox.dk).

(Udenrigsministeriet n.d.). Formentlig på grund af mit besøgs usædvanlige formål, valgte forbindelsesofficeren i mit tilfælde at ”forespørge Base Commander ... for at formalia er i orden”.¹⁰ Substantielt var mit projekt anbefalet af tidligere kolleger i det danske system. Min vej ind vakte en vis overraskelse hos GC,¹¹ som tilsyneladende er vant til i vidt omfang at stå for basens *public relations*, hvorunder jeg som samfundsforsker syntes at falde. Jeg ankom altså til TAB tilstrækkeligt blåstemplet til, at de formelle organisationer gav mig, hvad jeg bad om. Måske lige vel blåstemplet: Den amerikanske ambassade, der råder over de ledige sæder på den Air Greenland Airbus, som chartres til den månedlige forbindelse fra Kastrup, havde været så venlige at placere mig på *business class* sammen med diverse chefer fra de formelle hierarkier. Jeg missede i hvert fald muligheden for indtryk fra de mere ydmyge stolerækker.

I sammenligning med en militær base må den sociale organisering i Qaanaaq nødvendigvis fremstå mere diffus og uformel for den udenforstående. Lidt over 600 personer har folkeregisteradresse i selve Qaanaaq, men tallet dækker over en vis periodisk udveksling med de lidt over 100 beboere i bygderne Qeqertat i bunden af fjorden, Siorapaluk længst mod nord og Savissivik på den anden side af basen mod syd. Hvor en borgmester tidligere toppede den formelle kransekage, var der ved mit besøg to medlemmer fra Qaanaaq i den fjerne kommunalbestyrelse – hvoraf den ene formelt er udpeget som¹² og ser sig selv sig som repræsentant for *Avanersuaq* (Det store Nord, som Thule-distriktet kaldes på grønlandsk),¹³ mens den anden peger på sine stemmetal spredt ned ad Kysten.¹⁴ Det lokale kommunekontor har nok en kontorleder – men fagmedarbejdere her og på de kommunale institutioner refererer til fagchefer i Ilulissat, og de tilbageværende ledere rejser jævnligt til

kommunale møder.¹⁵ Parallelt har en stribe selvstyrejede selskaber og organisationer¹⁶ medarbejdere i Qaanaaq med hver deres referencer sydpå, på samme måde som den eneste statslige myndighed på stedet; politiet. Fangerforeningen står dermed tilbage som stemme også for Qaanaaq som samfund.¹⁷

En række interviewpersoner var udvalgt og kontakttet hjemmefra:¹⁸ Hensigten med udvælgelsen var at sikre, dels perspektiver fra officielle repræsentanter og ledelsespositioner, dels folk på gulvet med lang historik, dels folk med den relativt nyankomnes friske undren.¹⁹ Hvert interview fulgte sit eget mønster, hvor mine indledende spørgsmål tog udgangspunkt i mine forventninger – dannet ved litteratur- og dokumentstudier²⁰ – til den formelle position, den substantielle funktion eller den erfaring med stedet, som min samtalepartner havde. I mange tilfælde kom samtalen snart til at handle om alt muligt andet. En række uformelle samtaler startede andre steder – men nåede ofte forbi min dagsorden, af sig selv eller på min foranledning. For særligt de mere eller mindre officielle repræsentanters vedkommende bar interviewene i en vis grad præg af, at begge samfund er vant til at præsentere sig overfor nyankomne og svare på spørgsmål: Basen har formelle introduktionsprogrammer for de nyansatte, som kommer i regelmæssige bølger (GC 2015:4; USAF 2014:28); i Qaanaaq fungerer hotel-værtsparet som uformel turistinformation for både deciderede turister, for forskere, journalister og dokumentarister, samt for besøgende i tjenstligt ærinde.²¹ En del svar, forklaringer og introduktioner bar således præg af at være en del af et fast beredskab. Andre faser af de samme samtaler – fx. bemærkninger i marginen af det formelle interview eller under transport i bil eller til fods – gav andre vinkler og mere eftertænksomme svar. På en række punkter har min tilstedeværelse

på basen henholdsvis i Qaanaaq været afgørende for min forståelse: ikke bare fordi jeg selv kunne se og mærke hvad det var, folk fortalte mig om; men også fordi interviews og samtaler formes af, at man undervejs ved gestik kan referere til omgivelserne. Under alle omstændigheder udgør, hvad der følger i de analytiske afsnit, ikke et forsøg på at beskrive sandheden om Thule. Snarere repræsenteres en række individuelle sandheder, som i en del tilfælde forsøges knæsat som kollektive sandheder.

Intime relationer – til og mellem steder

På Thule Air Base faciliterer 3-400 danskere og grønlændere²² til stadighed nye hold af amerikanske soldater, der cirkulerer ind og ud på udstationeringer på max et års varighed.²³ Hertil kommer om sommeren et tilskud af bygningshåndværkere, forskere og soldater på øvelse. Selvom GC's rekrutterings hjemmeside omtaler basen som et "multikulturelt samfund",²⁴ beskriver baseboere snarere basen som "tre parallelsamfund", hvor danskere, grønlændere og amerikanere spiser, sover og socialiserer hver for sig – for så at mødes på arbejdet og i forbindelse med særlige fritidsinteresser.²⁵ En del danskere og grønlændere har i årevis – i nogle tilfælde i årtier – ført en tilværelse delt mellem to-tre måneders intensivt arbejde på basen (overenskomsten siger 50+ timer om ugen) og en måneds ferie hos familien enten på Kysten, i Danmark eller under endnu lunere himmelstrøg; Thailand eller Filippinerne.²⁶ I ventesalen ved den månedlige GL6801 charter i Kastrup lød gensynshilsnerne lige dele "Nå, så er vi klar til en omgang [udstationering] mere" og "Nå, så er det hjem igen" (med og uden hørbare gåseøjne om 'hjem'). For nogle er basen endt med at være hjem i mangel af alternativer – eller som en interviewperson formulerede det: "Alle er her, fordi de ikke kan andet."²⁷ 25-årsjubilæer

er ikke ualmindelige (Ovgaard 2016:103). Set fra amerikansk side kan den hjemlige hygge tage overhånd: "Nogle GC-ansatte har været her så længe, at de har fået ejerfornemmelser".²⁸ I hvert fald lyder der med mellemrum klager fra amerikanske officerer over at føle sig som "gæster i eget hus".²⁹

I Qaanaaq er det også ujævnt fordelt, hvor 'hjem' er. Qaanaaqs 'fastboende' får – parallelt med basen – 'besøg' af en stadig strøm af velfærdsstatens frontsoldater: Vestgrønlandske lærere, politibetjente og andre med mellemlange uddannelser forsøger at opfylde hele deres treårs kontrakt: "Jeg siger til mine venner: 'Jeg håber, jeg bliver i hvert fald et år'".³⁰ For folk med længere uddannelser som læger og flyedere – typisk skandinaver – har forholdet mellem udbud og efterspørgsel givet mulighed for at forhandle kontrakter på ned til en måned.³¹ Teknikere, specialister og undervisere kigger forbi en uges tid, eller hvor længe vejrforholdene nu holder på dem.³² Hertil kommer i højsæsonen en strøm af ekspeditionsturister, forskere, dokumentarister og journalister typisk for at opleve og rapportere om livet på kanten af civilisationen og klimaforandringerne indflydelse på samme.³³ Uden at sammenhængen er helt perfekt, er tendensen klar: Jo kortere besøg – jo blegere ansigter. Og kun de blegeste ansigter – turisterne – betaler selv billetten. For resten betaler velfærdsstaten – oftest kommunen eller landskassen – som en del af et ansættelses-, klient- eller patientforhold.³⁴

Både på basen og i Qaanaaq er der folk, som helt klart 'bare' er på besøg, og andre, hvis hjem er Thule. Og ingen af stederne er der en helt klar grænse mellem de to kategorier – snarere er der tale om et spektrum, man kan bevæge sig henad. Både mentalt og i andres øjne: Hvornår er ens relation til stedet mere intim end til andre steder, sådan at Thule bliver 'hjem'? Og hvornår er ens relation til de andre mennesker på stedet så intim, at man hører til (cf. Ovgaard 2016:112)? Hjem eller ej, andre

I oktober 2015 lå en schweizisk sejlbåd anket op ud for Qaanaaq. Besætningen planlagde at overvintre (alle fotos: Ulrik Pram Gad).

forhold signalerer intimitet: Naboerne, som man deler køkken og opholdsrum med i barakken, udgør "familien" (Ovgaard 2016:110) – og i Facebookgruppen "Thule past and present" holdes familiens erindringer i live, ligesom fjerne slægtnings bortgang meddeles.³⁵

Ovgaard beretter om livet på basen, hvordan det forhold, at "der hurtigt kan opstå historier og rygter, når de sociale cirkler er små, fordrer", hvad en kollega kalder "en slags 'social tavshedspligt'" (Ovgaard 2016:110). Forskellige interviews gjorde det klart, at intimiteten er konkret – indenfor og mellem de to steder: "Der bliver knaldet på kryds og tværs", fik jeg at vide i *Top of the World Club*, basens Bordeaux velour-livmor af en beværtning.³⁶ En del af forholdene på basen udvikler sig til at være i årevis: Hvorvidt man så udover sin "thulekone" eller "thulemand" også har en mere "derhjemme", er ikke umiddelbart

noget kollegerne på basen engagerer sig i.³⁷ Fra en anden stol på basen afsluttes en opremsning af, hvordan tingenes tilstand i Qaanaaq ser ud til at være præget af stilstand, initiativløshed og forfald med en bittersød kontrast: "Men avle børn, det bliver de ved med."³⁸ Men de to steder er også intimt forbundne med hinanden. For hundrede år siden efterlod opdagelsesrejsende sig efternavnene Peary og Henson, der bæres af familier i både Qaanaaq og Nuuk (Hastrup 2010: 355; 2015: 107-8). I dag fortæller en ung mand i Qaanaaq, hvordan han voksede op i en bygd med en far, som igennem årtier jævnligt kom på weekendbesøg fra basen – indtil faren flyttede til Danmark og kun ville have lillebroren med.³⁹ Møder som dette er blevet vanskeligere efter lukningen af Moriussaq, bygden nærmest basen, i 2010. Lukningen skete ikke på initiativ af myndighederne – men fordi de sidste beboere ønskede at fraflytte efter en familietragedie.⁴⁰ En intim relation til et sted er ikke kun positiv; den kan ende med at være ubærlig.

Løgne, misforståelser og ubekvemme sandheder

Relationen mellem de to 'Thuler' blev grundlagt med den danske løgn om, at flytningen fra bopladsen Uummanaq ved Thule-handelsstationen på Dundas-halvøen var frivillig. Løgner lever fortsat, men den lever flere forskellige liv – og den holdes på een og samme gang i live og presses i baggrunden af nye tildragelser. På den ene side bragte retssagerne i 90'erne løgner frem i lyset på en måde (Lynge 2002; Nielsen 2004), der har sat en stopper for recirkulationen (fx. Gilberg 1977:310) af tidligere tiders officielle beskrivelse af flytningen fra Uummanaq som effektueret efter "eski-moernes ønske".⁴¹ På den anden side er der stadig mærkbare forskelle på betoning og ordvalg, når historien fortælles. En "uofficiel", men dog skriftlig, "kort indføring" om

Dundas' historie udleveret "til privat brug" på basen, beskriver "de nu semi-permanente polareskimoer, der i 1953, som følge af en dansk politisk beslutning blev forflyttet til forskellige bygder i distriktet ... og Qaanaaq (etableret til formålet)"⁴² – uden i øvrigt at gå i detaljer med forhold og konsekvenser. Modsat beskriver en tilflytter i Qaanaaq, hvordan "noget ulmer", selvom "stemningen" på overfladen "var neutral" ved markeringen af 60 året for forflytningen.⁴³ Og en anden tilflytter overvejer, om flytningen er årsag til, at de sociale problemer er værre end andre steder på Kysten: "Måske er det derfor, der er så mange, der drikker?"⁴⁴ Hastrup beskriver tilsvarende, hvordan "dette ydre overgreb har sat sig i kroppen" (Hastrup 2015: 458) og grundlagt en "langvarig mistro overfor myndighederne" (Hastrup 2015: 409). Mistroen blev forstærket af de efterfølgende løgne om a-våben, som trods afsløringen ved B-52 styrtet i 1968 (Olsen

2011a&b)⁴⁵ først blev afdækket i 1990'erne i form af offentliggørelsen af brevet fra 1957 med H.C. Hansens indirekte accept over for amerikanerne (Brink 1997). Der er i hvert fald fortsat udbredt mistro overfor de gentagne forsikringer (Vigh 1970; Christensen 2009) om, at hverken styrtet i 1968 eller den efterfølgende oprensning efterlod forurening, som kan være skadelig i dag.⁴⁶

Hastrup beskriver, hvordan vanskelighederne ved at få adgang til Dundas og Uummannaq gennem basen giver anledning til en følelse af, at "Kniven lige [blev] drejet rundt i såret igen." (2015: 418) Og der er – udskilt af forsvarsområdet eller ej – fortsat ikke uproblematisk adgang til en del af det område, hvor selve bopladsen Uummannaq lå: Området har været brugt som skydebane, så skilte advarer mod risikoen for ueksploderet ammunition. Fra Qaanaaq luftes et forslag om, at årlige besøg på Dundas for fordrevne fra bedsteforældregenerationen "ville hjælpe på

Skilt advarer om ueksploderet ammunition, hvor Uummannaq bopladsen lå.

venskabet.⁴⁷ Spørgsmålet om – ligeværdig – adgang har rødder helt tilbage til basens etablering: Til det møde i Fangerrådet 21. april 1953, hvor flytningen af Thule kom på dagsordenen, havde et medlem bedt om, at der sikredes ”ensartede regler for danskere og inughuit med hensyn til passage gennem baseområdet til rævefangstfelterne ... [og] samhandel med amerikanerne” (Gilberg 1977b:308f; Brøsted & Fægteborg 1987:55). Fra basen tager sagen sig anderledes ud: Dundas og Uummannaq er jo netop udskilt af forsvarsområdet: ”Dundas er Grønland!”⁴⁸ Og ”både området ved tørvehusene og hele Dundas halvøen bliver brugt rekreativt i dag”;⁴⁹ der er fri adgang, via hav og is. Så efter etableringen af Qaanaaq lufthavn har folk fra Qaanaaq ikke noget ærinde på basen – tilbage er kun transittrafikken til og fra bygden Savissivik længst mod syd i distriktet. Derudover er Thule Air Base fortsat

I *security police's* hovedkvarter er udstillet denne plakette, hvor det danske politi takker kollegerne for assistance og beredskab i forbindelse med Greenpeace-aktionerne i 2001-3.

en i særklasse åben militærbase: Hver gang, der kommer en ny base commander, vil han sætte hegn op omkring basen: ”Så afhænger det af, hvor ’wide minded’, de er, hvor lang tid, der går, før de opgiver.”⁵⁰ Og selve ordningen med, at civile uden relevant ærinde – folk med folkeregisteradresse i den gamle Thule kommune – kan få et adgangskort til basen med gyldighed for længere perioder, er unik.⁵¹

Ligesom traumet fra 1953 med mellemrum re-aktiveres, når fangere fra Qaanaaq føler sig uvelkomne på basen, og når fordrevne fra Uummannaq i praksis ikke kan komme ’hjem’, så re-aktiveres – uden sammenligning i øvrigt – amerikanernes hang til indhegning med ujævne mellemrum af uheldige episoder, uanset at de ikke involverer bevæbnede grønlændere. Som protest mod den forestående opgradering af radaren med henblik på udviklingen af et amerikansk missilforsvar begav et par Greenpeace-aktivister sig i 2001 til fods mod basen fra Cap Atholl nede ad kysten.⁵² Truslen om en gentagelse i større skala førte til udstationeringen af 30-35 danske betjente på basen. Såvel udgifterne som betjentenes almene lediggang gjorde dog, at ordningen kun blev opretholdt kortest muligt.⁵³ Et par mere tragiske episoder i løbet af det følgende årti har samme effekt på amerikanerne: Da Hamidur Rahman, en bygningsinspektør fra Bangladesh, i 2007 efter afslag på asyl i Tyskland stod for at blive udvist med sin familie, så han på et kort – og fandt den korteste vej til Canada, som han mente gav færre afslag på asyl. Efter at have krydset den dansk-tyske grænse til fods zig-zagede han sig ad ’indenrigsagtige’ ruter mellem små lufthavne – Vágar på Færøerne, Reykjavik, Kangerlussuaq – frem til Schengenområdets ultimative periferi, Qaanaaq. Herfra begav han sig til fods ud langs kysten; han regnede med at turen ville tage ham et par uger eller tre. Efter et par døgn måtte han, forfrossen og våd, give op og søge ly i en fangsthytte. Ved et ufatteligt held fik han vinket den

ugentlige helikopter til den nordvestligste bygd Siorapaluk – som netop dén dag tog en usædvanlig omvej – ned til sig. Helikopteren returnerede til sin station på TAB, hvor Rahman blev anholdt af det danske politi og sendt til Sandholm.⁵⁴ Da en mand fra Cameroun, et par år senere, på samme måde ville til Canada for at søge asyl, endte han med at lade sig sejle fra Qaanaaq til basen. Her var han – i stedet for at henvende sig til DPI'en – så uheldig at banke på døren hos det amerikanske sikkerhedspoliti. Efter at være tilbageholdt i ugevis blev han (efter armlægning med Pentagon) returneret til Italien, hvor han kom fra.⁵⁵ Den lære, amerikanerne drager, er imidlertid, at når en asylansøger fra Dacca og en illegal migrant fra Yaoundé kan nå frem til Pituffik, så kan en terrorist også.⁵⁶ Thulebasen er fortsat uden hegn, men det militære udgangspunktet er, at civile ikke har noget at gøre der: Enhver åbenhed overfor civilbefolkningen anses for udtryk for fleksibilitet i sig selv.

En tid lang efter etableringen af basen arrangerede de danske myndigheder lastbiltransport af hundeslæder på tværs af forsvarsområdet. Basen skar slædeveje over, som især var afgørende i de perioder, hvor islæg umuliggør sejlads, mens havisen endnu er for usikker til at køre på (Hastrup 2015:411-2). Efter at lufttransittrafikken er indskrænket til passagerer på vej mellem Savissivik og Qaanaaq, udgøres de fleste lokale besøg på basen af fangere i båd om sommeren eller på hundeslæde fra islæg i februar.⁵⁷ Dundas bliver benyttet som mellemstation mellem de to bebyggelser – eller som udgangspunkt for jagt i området: Appat (Saunders Ø) lige ud for Dundas er opkaldt efter alke, og der er også remmesæl; der er søkonger bag Cap Atholl; hvalros forår og efterår; isbjørn sidst på vinteren; og i foråret moskus efter lodtrækning.⁵⁸ Som isen har lagt sig de senere år, er det også en kortere tur at proviantere på basen end i Qaanaaq, når man er i lejr ved iskanten under narhvalfangsten.⁵⁹ I alt anslår fangerforeningen, at

Ved fangst af narhvaler transporteres kajakker til iskanten, her monteret på motorbåd. Selve harpuneringen foretages bedst fra kajak; herefter kan motorerne startes og hvalen dræbes fra båd (Interview Qaanaaq 25; cf. Hastrup 2015:226-7).

Små hytter transporteres på hundeslæde til overnatning i forbindelse med fangst fra iskanten.

omkring 15 fangere fra Qaanaaq, Siorapaluk og Qeqertat tilsammen aflægger Dundas 60-70 besøg om året⁶⁰ – hertil kommer fangere fra Savissivik.

Skal man til basen fra Dundas, går turen over Akínárssuk/North Mountain – til fods med mindre man har bekendte, som kan hente én i bil. Den store mole i North Star Bay ville være bedre at lægge til ved med jollen,⁶³ men den er en del af baseområdet og dermed forbudt at bruge. Senest har USAF skærpet tilsyn med ankomster blandt andet ved intensiveret patruljevirkosomhed

Basen som den fremstår ved ankomst fra Dundas over Akinârssuk/North Mountain.

og flere kameraer ved molen.⁶⁴ Har man bopæl i den gamle Qaanaaq Kommune, behøver man ikke at søge om tilladelse til at besøge basen.⁶⁵ Blot skal man melde sig hos DLO'en med sit *residency card*.⁶⁶ DLO'en anslår, at der er omkring 150 aktive kort, og at basen årligt ad søvejen får 20-30 besøg i sommerhalvåret.⁶⁷ Når man har meldt sig, er der fri adgang til de 'grønlandske' institutioner på basen, men de indskrænker sig efterhånden til det grønlandske postkontor, 'delikatesse'-butikken (begge drevet af GC) og Air Greenland.⁶⁸ Tidligere tiders overnatningsmulighed på basen – GLV's gæstehjem – er revet ned:⁶⁹ Kun vejrfaste lufttransitpassagerer underbringes, mens besøgende ad søvejen er henvist til et par fangerhytter i Dundas.⁷⁰ De største attraktioner på basen er vanskeligere tilgængelige: Besøg i såvel

dining hall'en *Dundas Buffet Restaurant* som *Base Exchange*-butikken (BX) med et større udvalg af amerikanske og danske varer til amerikanske priser kræver, at man blandt basebefolkningen har en bekendt, der vil ledsage én som *sponsor*.⁷¹ Én begrundelse for sponsorreglen er, at den skal begrænse antallet af kunder fra Qaanaaq: Proviantering i forbindelse med andre ærinder er i orden, men det må ikke "udvikle sig til indkøbs-ture"⁷² – både fordi indkøbsmuligheden ikke i sig selv skal generere flere besøg, men også fordi en sådan alternativ forsyningsvej vil udgøre ulige konkurrence med den selvstyrejede *Pilersuisoq* i Qaanaaq og samtidig lukrere på USAF's subsidiering af BX'en og dens begrænsede varelagre.⁷³ Rent praktisk er sponsorkravet sjældent et problem, for "alle lokale kender grønlandere på basen".⁷⁴

Men fangerne er utilfredse med vilkårene⁷⁵ fordi – som en baseveteran fortalte med harme i stemmen – de behandles ”nærmest som kriminelle”, når de ”skal tigge om hjælp hos lokale som skal sponsorere”.⁷⁶ At ”kendte ansigter” havde oplevet at blive bortvist fra basen, fordi de havde glemt deres ID, bidrager til følelsen af ikke at være velkommen.⁷⁷ Flere opfatter det, som om base commander og DLO’en ”lavede alle mulige småregler, som næsten har lukket basen.”⁷⁸ Kravet om sponsor ved overnatning på basen kan være OK, men man burde kunne købe benzin, petroleum og proviant uden.⁷⁹ For, som en qaanaarmioq udbrøder: ”Vi er jo ikke terrorister!”⁸⁰

Bag begrundelserne om basesikkerhed og ulige konkurrence synes imidlertid også at ligge et relativt banalt forhold om spiritus.⁸¹ Formelt er reglen, om at en sponsor skal ledsage fangere på indkøb i BX’en, en måde at sikre, at toldfri øl, spiritus og tobak ikke udføres fra basen.⁸² Ikke bare af hensyn til Landskassens indtægter fra told, men også fordi Landsstyret siden 2007 har forbudt salg af stærk spiritus i Avanersuaq.⁸³ Men sponsorreglen har selvsagt ikke den ønskede virkning, hvis en sponsor er med på at facilitere lidt eksportvirksomhed ved at forestå indkøbet på egen hånd og så sælge varerne videre til den besøgende.⁸⁴ Basens værtshus og restaurant *Top of the World (TOW) Club* er helt off limits for lokale gæster. For årtier tilbage, hvor en basebefolkning bestående af tusindvis af primært yngre mænd jævnlige endte i slagsmål, antog ordenspolitiofgaver et anseligt omfang.⁸⁵ Selvom de demografiske ændringer og GC’s ”zero tolerance” overfor alkoholproblemer har begrænset problemet,⁸⁶ forekommer det stadig, at baseboere og gæster samles op og indlægges efter barakfester.⁸⁷ Hvad der fra Qaanaaq præsenteres som et ønske om at lette fangertilværelsen ved at kunne proviantere nemmere – og under mere værdige former – kan fra basen se ud som et spørgsmål om adgang til toldfri

Med den aktuelle prisstruktur er Air Greenlands ventesal på TAB for distriktsflyvningen sjældent belastet. Bemærk vintage plasticsæder, formentlig oprindelig fra SAS’ daværende ventesal for Atlantflyvningen.

Interiør fra hus i Dundas, uautoriseret brugt som fangerhytte.

spiritus. Og restriktioner, der fra basen legitimeres med sikkerhedshensyn, kan være en bekvem måde at undgå almindelig uorden og besvær. Fangerforeningens formand foreslår – som alternativ til den

DLO'en viser rundt ved en af fangerhytterne i Dundas.

generelle opstramning, som har ramt alle fangerne – at ”de kan identificere problemerne ved CPR-numre: Så kan DPI'en inddrage residency card'et og forbyde adgang i fx tre år”.⁸⁸

Landingsbaner som trædesten

Thule kan fremstå som 'verdens ende' (Rostuhar n.d.). Men både Qaanaaq og TAB fungerer som trædesten på vejen videre ud i verden – hvis man altså får lov at komme ind; får lov at blive; og får et lift videre. Peary så Avanersuaq som en trædesten på vej til Nordpolen.⁸⁹ Knud Rasmussen oprettede Thule-stationen som finansielt og logistisk udgangspunkt for slæderejser nord om Grønland og Canada (Petersen 1996). Amerikanerne oprettede Camp Tutu i indlandet bag Pituffik som udgangspunkt for rejser på og under isen (Taagholt 2002: 60-73; Petersen

2011a). Hver sommer er TAB udgangspunkt for en strøm af forskningsekspeditioner og forsyningsflyvninger til udposter som canadiske Alert og danske Station Nord.⁹⁰ Hamidur Rahman forsøgte at gå til Canada fra Qaanaaq. Mit interview med ordensmagtens i Qaanaaq blev afbrudt af en japaner, som ringede fra Siorapaluk: Han havde – efter tilladelse fra Selvstyret – brugt sommeren til at lægge depoter ud til en længere ekspedition nordpå. Men han havde overstayed sit Schengen-visum og stod nu til udvisning på foranledning af Udenrigsministeriet.⁹¹

Som argument for etableringen af luft-havnen i Qaanaaq i 2001 har været fremført, at transitbetingelserne i Pituffik var uværdige for lokalbefolkningen. Tilsvarende var det uacceptabelt at base-transitten skulle fungere som en (formel og substantiel) flaskehals i forhold til udviklingen af

Væggene i Hotel Qaanaaq's 'foyer' er tapetseret med fotos af 'ekspeditioner', som har brugt byen som trædesten (eller landingsplads) for råstofprojektering, videnskabeligt feltarbejde, dragesejlads over indlandsisen, osv., osv.

turisme og erhverv i Qaanaaq.⁹² Efter ti års drift konstaterer Selvstyrets Transportkommission imidlertid, at "Den eneste lufthavn, der ikke har oplevet kraftig vækst [i forbindelse med overgangen fra helikoptertrafik til trafik med fastvingede fly], er lufthavnen i Qaanaaq." (Transportkommissionen 2011:32) Årsagen er formodentlig, at billetpriserne – selv med betydelige subsidier – er så høje, at nærvæd ingen lokale betaler rejser selv: En familie betalte 27.000 kr. for at far og storebror kunne være med ved en fødsel, som planmæssigt var henlagt til Nuuk.⁹³ En medvirkende årsag til de høje priser er, at længden af den nye landingsbane var optimeret til de små DASH7-fly, som forestod indenrigsbeflyvningen i Grønland, indtil det

blev for dyrt at skaffe reservedele til den uddaterede flytype. Afløseren, DASH8, er mere vejrfølsom og kan ikke lastes fuldt, hvis der skal være brændstof nok til at nå hele vejen fra Upernavik til Qaanaaq – eller tilbage til Pituffik som reservelufthavn.⁹⁴ Jævnligt må fragt derfor efterlades i Ilulissat for at kunne fylde maskinen op med passagerer – eller passagerer må efterlades for at frigøre vægt til ekspresfragt.⁹⁵ Transportkommissionen anbefalede med henvisning til "en stor samfundsøkonomisk gevinst" at

"lufthavnen i Qaanaaq nedlægges så snart som muligt. ... Der bør således arbejdes på hurtigst muligt at få forhandlet en aftale på plads med amerikanerne, som gør det

Ventesalen i lufthavnen i Qaanaaq. Dagens Air Greenland maskine er kun let forsinket fra Upernavik – men egentlig en ekstra-afgang til erstatning for en aflysning fire dage tidligere.

muligt at anvende lufthavnen i Pituffik/ Thule Air Base til at skifte mellem fly/ helikopter. Aftalen bør som udgangspunkt sigte på at genetablere de regler, som var gældende frem til Qaanaaqs åbning i 2001.” (Transportkommissionen 2011:269)

Hastrup beskriver, hvordan landingsbanen er blevet ”en livsnerve for byen ... og folk er blevet mentalt afhængige af at have den udvej. De lader sig ikke gerne isolere igen.” (Hastrup 2015:278)⁹⁶ Ikke desto mindre husker ikke alle tiden før 2001 som isoleret.⁹⁷ Tværtimod beskrives basen som en trædesten på vej ud i verden; en vej, der var nemmere, billigere og mere fleksibel: Billetterne til København og Kangerlussuaq

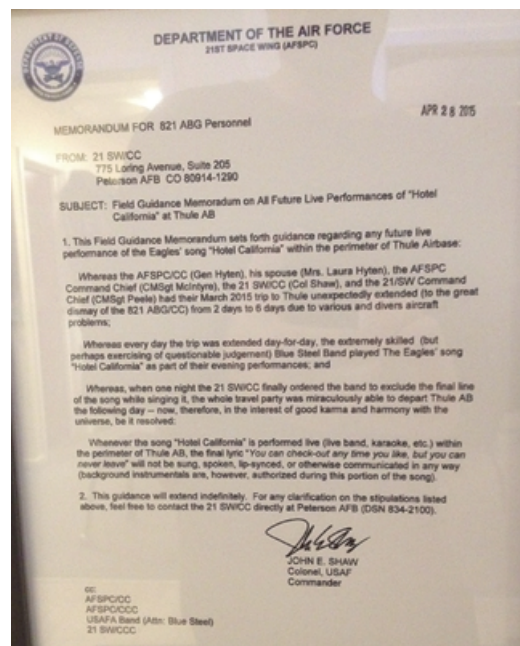
var billigere fra Pituffik.⁹⁸ Der var mulighed for at ’tomle’ med forskere og andre til Nordamerika.⁹⁹ Og helt generelt er basen blevet fjern og lukket siden anlæggelsen af lufthavnen i Qaanaaq,¹⁰⁰ flere nævner, at man ikke har været på basen siden.¹⁰¹ Transportkommissionens beregninger inddrager ikke eventuelle ændringer i ”tidsomkostningerne for brugerne, da ændringen i den samlede gennemsnitlige rejsetid er usikker.” (Transportkommissionen 2011:269) Det er rejsetiderne allerede i dag: Når den ugentlige DASH8’er ikke frem om onsdagen – for eksempel på grund af dårligt vejr et sted på ruten fra Upernavik – er næste chance som regel lørdag, hvor Air Greenland bruger ledigt materiel til en ’opsamlingsrunde’ op og

ned langs kysten.¹⁰² Og hvor forsinkelser på start og slut-destinationen er passagerens eget problem, afholder Air Greenland omkostninger til overnatning og bespisning under forsinkelser undervejs: At sidde vejrfast i Pituffik kunne altså nok være frustrerende – men alt efter temperament kunne det også fortolkes som en lille betalt shoppingferie. I dag er basen i højere grad trædesten for eksport fra Qaanaaq end for import: Mattak (hval-hud) sælges rutinemæssigt efter fangerforeningens faste prisliste til folk på basen.¹⁰³ Delikatesserne sendes i vidt omfang videre til familie sydpå – hvilket indebærer en tur tilbage over Qaanaaq som 'frysepakke' med helikopteren.¹⁰⁴ Af og til kan fangerne afsætte en narhvaltand på basen, men "der er for langt, når det er usikkert, om der er en køber"¹⁰⁵ og "det kan næsten ikke betale sig med alt det papirarbejde".¹⁰⁶

Men TAB spiller ikke bare en – reel og potentiel – rolle som umiddelbar trædesten på vejen fra Qaanaaq ud i Grønland og resten verden. For nogle fra Qaanaaq fungerer et længere ophold på basen som trædesten til et liv udenfor Avanersuaq – og nogle fra Kysten ser basen som en trædesten til en videre karriere i udlandet.¹⁰⁷ Greenland Contractors har aktuelt 25 lærepladser på Pituffik, hvoraf 13 ultimo 2015 var besat¹⁰⁸ – og man roser sig af at gennemførelsesprocenten er høj sammenlignet med andre grønlandske lærepladser.¹⁰⁹ En del lærlinge fra Kysten søger målrettet til basen, fordi den er "et specielt sted",¹¹⁰ hvor den trykke og nemme tilværelse, de mange timers fagligt udfordrende arbejde, de stramme regler, og den stramme sociale kontrol er medvirkende til den relativt høje gennemførelsesprocent.¹¹¹ Opfattelsen blandt en del i ledelsesfunktioner er, at folk fra Kysten "føler sig virkelig isolerede"¹¹² og at "ikke bare 16-17 årige [men] også 20-30 årige"¹¹³ lærlinge savner familien. Spørger man lærlingene selv, fortæller de omvendt, at

Frysepakker med helikopteren fra Pituffik til Qaanaaq på vej mod adressat i Nuuk. Formentlig er indholdet mattak, solgt på basen af fangere fra Qaanaaq eller Savissivik.

Vejrguderne tager ikke hensyn til striber på ærmerne. I TOW Club er opsat dette *field guidance memorandum*, hvori en højtstående chef på besøg fra Peterson AF Base i Colorado, hvorunder TAB sorterer, udsteder et forbud mod afsyngelsen af teksten til sidste linje af Hotel California, for at forhindre en gentagelse af den skadelige indflydelse på gæstens planlagte afrejse.

Wall of fame med lærlinge udlært af GC.

de sjældent har hjemve – netop på grund af det gode sammenhold.¹¹⁴ En del kæmper med sprogkunderskaber (ikke bare engelsk, men også dansk)¹¹⁵ – men muligheden for at lære sprog er samtidig en særskilt motivation for at tage til Pituffik.¹¹⁶ Og unge fra Qaanaaq er ofte – modsat resten af Kysten – bedre til engelsk end til dansk.¹¹⁷ Nogle lærlinge ser TAB som en trædesten til den store verden¹¹⁸ – i praksis tager de bedste lærlinge ofte videre til Danmark.¹¹⁹ Fra Qaanaaq har GC i perioden 2008-2015 rekrutteret otte lærlinge, hvoraf tre er udlært, tre forløb blev afbrudt, og to fortsatte på en anden læreplads.¹²⁰ På arbejdsmarkedsvejledningen Piareersarfik i Qaanaaq ærgrer man sig over, at man ikke længere gennemfører tidligere tiders besøg på basen med grupper af unge for at se på lærepladser.¹²¹

Forspildte muligheder og symbolsk kompensation

Spørger man til basen i Qaanaaq, er svaret ofte opgivende: ”Det [TAB] er der bare. Det er hverken godt eller skidt. Det er ikke Grønland. Det er lille Amerika. Meget lukket.”¹²² På den måde repræsenterer basen forspildte muligheder: ”Vi ved de har alt; vi må ikke få det.”¹²³ Ofte fremstilles en kontrast til fortiden, hvor adgangen var bedre. Listen over utilgængelige goder – flybilletter,¹²⁴ spændende varer,¹²⁵ arbejds- og lærepladser¹²⁶ – forlænges.¹²⁷ Før døde vi af alle mulige sygdomme – pludselig kunne vi blive indlagt på basens hospital (cf. Gilberg 1977b:319) – nu kan vi ikke engang få en fast læge.¹²⁸ De har så hurtigt og billigt internet på basen – ku’ vi ikke få adgang til det?¹²⁹ Det eneste, man i det

daglige får ud af basen, er den ugentlige sending frisk frugt, som helikopteren bringer til *Pilersuisoq*. Under mit besøg var det mærkbart, at en større opstandelse lige havde lagt sig: I en periode var BX'en holdt op med at sende frugten. Det viste sig, at årsagen var, at Pilersuisoq havde glemmt at betale regningen.¹³⁰ Den basale fornemmelse af udelukkelse fra Eldorado udgør ét niveau af relationen. Herunder ligger så bevidstheden om, at Eldorado er bygget på et sted, man uretmæssigt er forvist fra. Oven på findes yderligere to niveauer: Dels iagttagelser af, hvordan udelukkelsen opretholdes med absurde og arbitrære midler; dels en fornemmelse af, at udelukkelsen er urimeligt fordelt: Absurditeten fremtræder dels i kraft af de adgangskontrolforanstaltninger, der blev beskrevet ovenfor; dels ved prisstrukturen på distriktsflyvninger: En billet Qaanaaq-Pituffik koster over 5000 kr. t/r, mens en billet Qaanaaq-Savissivik (som involverer en mellemlanding på basen) koster 1800 kr. t/r.¹³¹ Den urimelige skævhed bestyrkes, når man ser, hvordan folk i særlige positioner nogle gange får lov at "flyve gratis med helikopteren ..., hvis det er en fornøjelsestur. Hvis det er arbejde, får [min arbejdsplads] en regning."¹³² Indtrykket af, at nogle er vigtigere end andre, bekræftes, når "GC-folkene uden problemer kommer med 'vores' fly fra Qaanaaq, når det ikke passer med 'deres' fly. Hvorfor må vi ikke komme med deres [til København]?"¹³³ Den "halvtomme flyvemaskine er spild!"¹³⁴

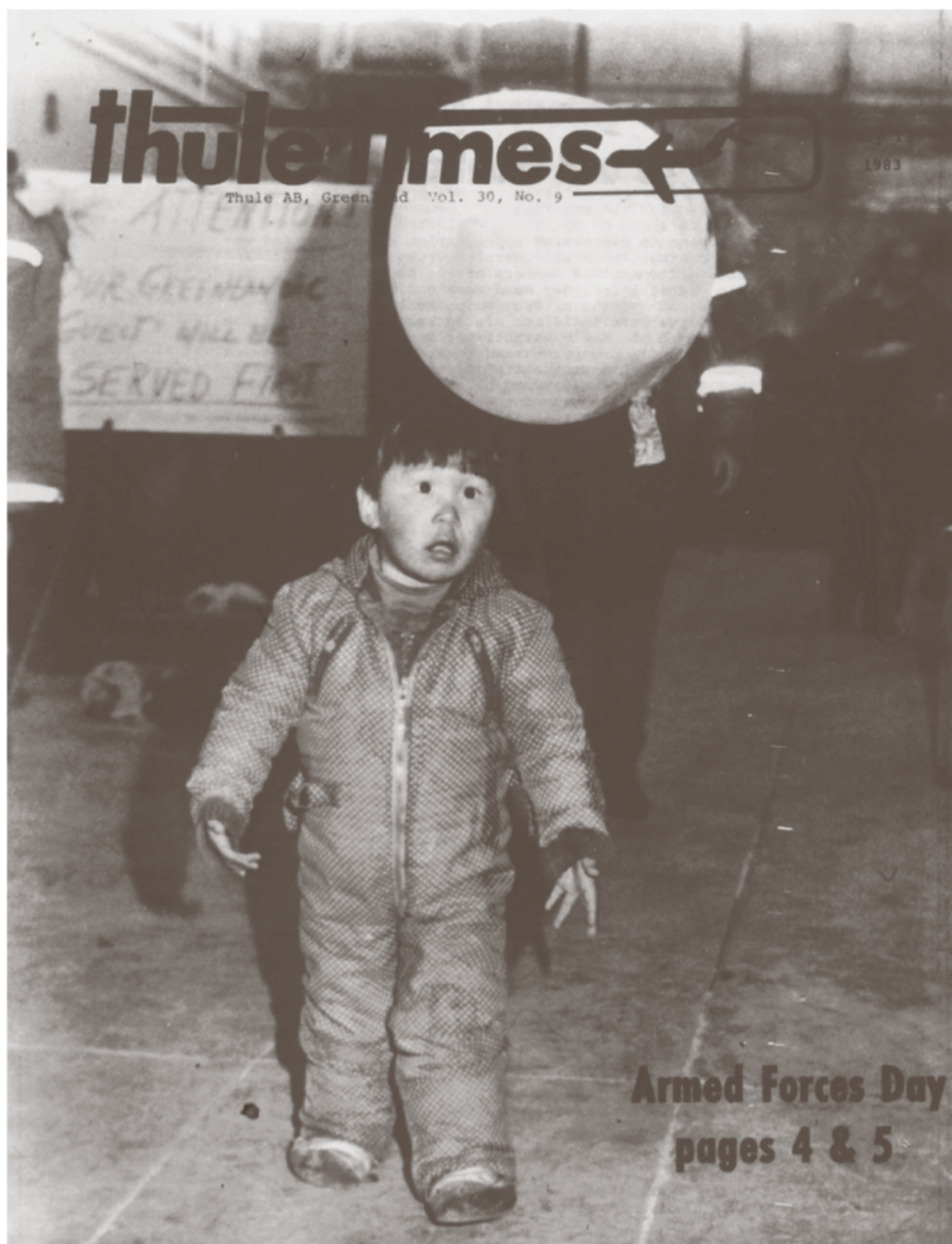
Den officielle reaktion fra TAB er at søge kontakten til Qaanaaq kanaliseret over i to afgrænsede begivenheder, som flugter med amerikanske traditioner: Et årligt åbent hus-arrangement og et charity projekt. Deltagelsen i *Armed Forces Day* (AFD) i det tidlige forår varierer fra år til år alt efter isforholdene¹³⁵ i størrelsesordenen 30 til 200 personer. I 2015 deltog 13 spand med i alt 150 hunde i slædevæddeløbet,¹³⁶ som er en af hovedattraktionerne. For arrangørerne

er en væsentlig gevinst, at "amerikanerne får bare et eller andet indblik i Grønland".¹³⁷ Master Sgt. Jason Balolong fortæller til Air Force Space Command's hjemmeside, at

"Being able to see a dog sled race and understand the preparation that goes into the race gave me more appreciation to the Greenlandic culture. Interacting with the locals made me value more of what Thule offers, especially with the extreme climate." (Swanson 2015).

Men oplevelsen er også, at "fangerne opfatter det som et plaster på såret for 1953",¹³⁸ i hvert fald er en del villige til at betale for en helikopterbillet i dagens anledning.¹³⁹ De besøgende kan i en periode bo på og i øvrigt benytte basens faciliteter uden de sædvanlige restriktioner.¹⁴⁰ Man får indtryk af, at værterne føler tingene skride under sig, når opholdet i nogle tilfælde nærmer sig en uge.¹⁴¹ Set fra basen er arrangementet "meget noget for børnene",¹⁴² – men en integreret del af attraktionen er, at "de har også mulighed for at tjene lidt ekstra på at sælge slædeture".¹⁴³ Værdien af denne kompensation karakteriseres dog i Qaanaaq med en hovedrysten: "Det tager lang tid og meget hundemad – det kan ikke betale sig."¹⁴⁴ I Qaanaaq er det besværet ved at få lov at bruge basen som aflastning i hverdagens fangstaktiviteter, som dominerer indtrykket: "Det [AFD] er lige meget; det er bare lege. Det vigtigste er fangst; at få åbnet basen for fangerne. Hvis bare de var mere åbne, var der masser af chancer for amerikanerne at møde fangerne i jagtsæsonnen."¹⁴⁵

Fangernes basebesøg på AFD gengældes i forbindelse med *Operation Julemand*: Siden 1959 har frivillige – de senere år organiseret af feltpræsten – året igennem samlet penge ind, for under jul at kunne tage helikopteren til alle bygderne i distriktet med individuelle gaver til hvert enkelt barn.¹⁴⁶ At der er tale om en overvældende oplevelse for begge parter, er

Gæst ved Armed Forces Day på forsiden af Thule Times 30(9) fra 13. maj 1983.

PR-Officer taler ved Base Commander's og DLO's overrækkelse af sommer-julemandsgaver på Avannersuup Atuarfia i Qaanaaq. En lærer tolker fra engelsk til avanersuarmitut.

klart fra denne frontrapport fra Tech. Sgt. Benjamin Delacca, der i 2015 havde sin debut som julemand:

"I have never done anything remotely similar to this and wasn't sure what to expect. ... I rode into town on their fire truck to the local gym, where the bright lights and loud sirens alerted the children ... I entered the gym first and was awestruck ... The younger aged children immediately mobbed me ... a small boy grabbed my hand and pulled me into the center circle to take part in the show. ... What started as an orderly line quickly turned into an overjoyed swarm" (Delacca 2016).

De senere år er en del af midlerne kanaliseret over i en 'sommerjulemandstur' med mere

varige, kollektive gaver – en legeplads, tilskud til et værested, en generator; alt efter hvad DLO'en i dialog med de kommunale institutioner kan afdække af behov.¹⁴⁷ Et par dage efter at jeg – som eneste passagerer – fløj fra Pituffik til Qaanaaq fulgte således endnu en helikopter med et større antal papkasser fyldt af PC-udstyr, ledsaget af base commander og DLO'en. En begejstret børneflokk fulgte – med noget smuldrende tålmodighed – tolkningen af diverse taler, mens en lærer sneg sig ud af skudlinjen med ordene: "Jeg skal ikke med på det billede! Jeg har ikke solgt min sjæl..."

Et åbent fængsel

Det er imidlertid ikke kun qaanaarmiut, der har udlængsel. På en del af den faste basebefolkning af GC-ansatte kan basen virke som "et åbent fængsel" (Ovgaard 2016:103). Mulighederne for 'flugt' er begrænsede: GC, forskellige foreninger og private ejer hytter rundt om i landskabet – men det er ikke tilladt at holde ferie indenfor baseområdet. Skal man væk ud over en weekend, må man til Cap Atoll eller længere endnu i telt.¹⁴⁸ Eller til Dundas: Med eller uden brugstiladelse forvandles efterladte bygninger i den danske koloni til sommerhuse.¹⁴⁹ GC har i årtier haft en turbåd godkendt til passagersejlad – suppleret med både ejet privat af GC-ansatte – som kunne nå tur/retur til Siorapaluk eller Savissivik på en weekend.¹⁵⁰ Men som følge af den aktuelle uklarhed om, hvem der i fremtiden vil få base-kontrakten – og den løbende indskrænkning af det servicekoncept, som udbuddet beskriver – er bådene solgt og sendt sydpå: GC har hidtil importeret benzin til bl.a. båden på egen foranledning; USAF betaler kun for diesel og flybrændstof.¹⁵¹ Tilbage er kun små-joller, som af sikkerhedshensyn altid sejler ud to og to med en ganske kort aktionsradius.¹⁵² Fangernes tilsvarende joller, der når langt også uden at følges, er det tilsyneladende kun grønlandere på basen, der 'tomler' med.¹⁵³

Privat hytte ved D Launch. Appat/Saunders Ø i baggrunden.

I den situation har Dundas fået en uforudset revival som trædesten for udgående trafik:¹⁵⁴ Basen har i årtier været hjem for en privat, civil flyveklub, som med ujævne mellemrum importerede små maskiner fra Nordamerika, med almindelig eller begejstret opbakning fra skiftende base commanders (cf. Bohl 2006). I forbindelse med en af opstramningerne på base-sikkerheden efter 9/11 var den aktuelle Cesna imidlertid pludselig uønsket.¹⁵⁵ Men da Dundas på samme tidspunkt blev udskilt fra forsvarsområdet lå løsningen ligefor: Thule Aero Club flyttede til den lille hangar og den primitive gruslandingsbane i Dundas, som havde stået ubenyttet siden overflytningen af de danske institutioner til basen i 80'erne.¹⁵⁶ De mest hidsige base commanders har søgt at nægte Cesnaen flyvetilladelse, men det lykkedes ikke: "Han kan ikke røre mig ovre i Dundas:

Det er jo Grønland".¹⁵⁷ Og kontrollårnet på TAB er forpligtet til at levere flyvesikkerhedstjeneste for hele Nordvestgrønland.¹⁵⁸ Trods begejstringen udtrykt i de militære medier (citeret ovenfor) over kontaktaktiviteterne, er der ikke megen efterspørgsel på ture til 'Grønland' blandt de amerikanske soldater; dels er selve basen og de aktiviteter, der foregår derfra, rigeligt fremmedartet til at give 'en på opleveren', når man lige er "fløjet ind fra Florida"; dels er det "jo lavtlønnede soldater".¹⁵⁹ Men på hotellet i Qaanaaq fik vi under eftermiddagskaffen en dag selskab af et par på sightseeing; en ung mand med arbejde på basen havde inviteret sin kæreste på familiebesøg fra Danmark og benyttede lejligheden til at se "lidt af Grønland".¹⁶⁰ På basen tilslutter en del sig qaarnaarmiuts ønske om, at helikopterture til og fra basen ville komme ned

Til at understøtte basebefolkningens rekreative aktiviteter er markeret forskellige vandreruter. Her afslutningen af hike til den rampe, der blev bygget ved Camp Tuto inderst i Pituffik-dalen for at give adgang til indlandsisen og herunder Camp Century (Taagholt 2002:60-75).

i pris, så man kunne bruge den til weekendture med øget handel, turisme og mellem-menneskelige relationer som konsekvens.¹⁶¹ Men indtrykket er, at basens arbejdsgivere ikke er interesseret i bivirkningerne i form af folk, der stranded i hverken den ene eller den anden ende af forbindelsen¹⁶² – og basebefolkningen vil selv under de heldigste omstændigheder kun kunne udgøre et lille supplement til turistindustrien i Qaanaaq.¹⁶³

Afrunding: Viljen til kontakt

'Thule' må forstås som mere end bare en enkelt, traumatisk relation (basens fortrængning af inughuit).¹⁶⁴ Relationen mellem Qaanaaq og basesamfundet er både mere aktuel og mere kompleks: Der er intime

relationer både mellem folk og steder – og mellem folkene de to steder. Relationerne er nok præget af løgne, misforståelser og ubekvemme sandheder. Men kun en del har med tvangsforflyttelsen i 1953 at gøre; andre skyldes mere aktuelle tildragelser. Endelig spiller Thules landingsbaner en overraskende varieret række af roller som potentielle og reelle trædesten på vejen mellem de to steder og videre ud i verden. Hvor meget basens militære organisation og installationer end søges isoleret fra den grønlandske omverden – og uanset hvilket perspektiv, man anlægger – er det billede, man tegner af Thule, ikke komplet, hvis det ikke aftegner viljen til at opretholde relationen mellem Qaanaaq og basen. Basen "er ikke Grønland.

En populær udflugt går til toppen af Dundas-fjeldet. Til støtte for den utrænede er monteret tovværk som gelænder. På toppen findes siden 1975 en ni-hullers golfbane (GC n.d.). Når det ikoniske bjerg er besejret, er BX'en leveringsdygtig i trofæer som dette.

Det er lille Amerika”,¹⁶⁵ svarede en af dem, jeg interviewede i Qaanaaq. ”Det er ikke lille Amerika”, insisterede en anden.¹⁶⁶ Når pres sydfra og globale tendenser afskærer de to små samfund fra hinanden, presser både basens befolkning og nabosamfundet på for at genetablere relationer. For i modsætning til København og Nuuk er de to Thuler relativt tæt på hinanden. Som et kommunalbestyrelsesmedlem i år 2000 evaluerede overgangen fra Grønlands Styrelse i København til Hjemmestyre: ”Der er også langt til Nuuk.”¹⁶⁷

Referencer

- Arbejdsgruppen vedrørende Udenrigs- og Sikkerhedspolitik (2000). *Rejserapport fra besøg i Avanersuaq Kommunia og Thule Air Base*. August, København: Selvstyrekommissionen
- Bjerregaard P and Dahl-Petersen IK (2011). Sundhedsundersøgelsen i Avanersuaq 2010. *SIF's Grønlandsskrifter* 23. Copenhagen: National Institute of Public Health, University of Southern Denmark. http://www.si-folkesundhed.dk/upload/106610_avanersuaq_danske060711_web.pdf (tilgæet 9. juni 2017)
- Bohl S 2006. 'Køb af fly i Thule', *Pittuffik News* 6(4):8ff
- Borgerrådet Pituffik (2015). 'Pituffik Borgerråd', *facebook.com*
- Brink P 1997. *Thule-sagen - løgnens univers*, København: Aschehoug
- Brøsted J & Fægteborg M 1987. *Thule. Fangerfolk og militæranlæg*, 2. udg., København: Akademisk
- Christensen SA 2009. 'The Marshal's Baton. There is no bomb, there was no bomb, they were not looking for a bomb', *DIIS Report* 2009:18, Copenhagen: Danish Institute for International Studies
- Dalhoff C 2017. 'Ukrainsk fly lækker 6000 liter olie på Thule Air Base'. <http://sermitsiaq.ag/ukrainsk-fly-laekker-6000-liter-olie-thule-air-base> (tilgæet 9. juni 2017)
- Dellacca B 2016. 'Santa caught in the act: Gifts Greenlandic children during Operation Julemand', *Peterson Space Observer* 11 January, <http://csmng.com/2016/01/11/santa-caught-in-the-act-gifts-greenlandic-children-during-operation-julemand/> (tilgæet 9. juni 2017)
- FOTAB 2014. 'kort indføring', uofficiel og kun til privat brug, februar
- Gad UP 2016. *National Identity Politics and Postcolonial Sovereignty Games: Greenland in the margins of Europe*, Copenhagen: Museum Tusulanum Publishers (Monographs on Greenland 353 [Man & Society 43])
- Gad UP 2017. 'Pituffik i Praksis: Nationale reskaleringer i Avanersuaq', *Tidsskriftet Grønland* 65(2): 149-167
- Gilberg R 1977. 'Fra Umánaq til Qânâq - flytningen af en by i 1953', *Tidsskriftet Grønland* 25(9-10):307-20
- Greenland Contractors 2015. *GC fra A-Z. Spørgsmål og svar vedrørende ansættelse og ophold på Thule Air Base*, Rev. 4 November, [http://www.gc.gl/da/articles/AtilZ-test-12/\\$file/GC%20A-Z%20rev.%204.%20november%202015.pdf](http://www.gc.gl/da/articles/AtilZ-test-12/$file/GC%20A-Z%20rev.%204.%20november%202015.pdf) (tilgæet 9. juni 2017)
- Greenland Contractors n.d. 'Dundas. Kort over Dundas med historiske bygninger. Beskrivelse af Dundas og Dundas Village', pjece
- Greenpeace 2007. 'Greenpeace fik ikke medhold i sag om ulovlig indtrængen på Thule Basen', <http://www.greenpeace.org/denmark/da/press/pressemeddelelser/2007/greenpeace-fik-ikke-medhold-i/>
- Grønlands Hjemmestyre 2005. *Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 8 af 21. marts 2005 om valg til borgerråd*, [http://lovgivning.gl/lov?rid=\(810B1AB6-F872-4526-8CB6-EBE183669439\)](http://lovgivning.gl/lov?rid=(810B1AB6-F872-4526-8CB6-EBE183669439)) (tilgæet 9. juni 2017)
- Grønlands Selvstyre 2012. 'CITES Regler for herboende', maj, http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Natur/DK/Cites/Folder%20for%20folk%20bosiddende%20i%20Gr%C3%B8nland_pdf.pdf (tilgæet 9. juni 2017)
- Hastrup K 2010. *Vinterens Hjerte. Knud Rasmussen og hans tid*, København: Gads Forlag
- Hastrup K 2015. *Thule på Tidens Rand*, København: Lindhardt & Ringhof

- Kammeradvokaten 2013. 'Udbud af Thule BMC - begunstiget status for dansk/grønlandske virksomheder og arbejdskraft', legal opinion provided to the Danish Ministry of Foreign Affairs, 8 November
- Lidegaard B 2011. 'Grønlandsaftalerne af 1941 og 1951', pp. 314-6 in Lauridsen JT et al. (eds) *Den Kolde Krig og Danmark*, København: Gads Forlag
- Lyng A 2002. *The Right to Return. Fifty Years of Struggle by Relocated Inughuit in Greenland. Complete with an English translation of Denmark's Eastern High Court Ruling*, Nuuk: Atuagkat
- Nielsen HK, 2004. 'Den Danske Højesterets dom om tvangsforflytningen af Thules befolkning', *Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheder* 22(3):315-329
- Olsen TB 2011a. 'Grønland, tillægsaftalen af 1968', pp. 312-14 in Lauridsen JT et al. (eds) *Den Kolde Krig og Danmark*, København: Gads Forlag
- Olsen TB 2011b. 'Thuleulykken', pp. 347-51 in Lauridsen JT et al. (eds) *Den Kolde Krig og Danmark*, København: Gads Forlag
- Ovgaard B 2016. 'Thule Air Base - mørke tider og lyse sider. Et formidlingsprojekt om Thule Air Base', *Tidsskriftet Grønland* 64(2):103-16
- Petersen K 1996. 'Handelsstationen i Thule', *Tidsskriftet Grønland* 44(6):222-50
- Petersen N 2011a. 'Iceworm', pp. 360-1 in Lauridsen JT et al. (eds) *Den Kolde Krig og Danmark*, København: Gads Forlag
- Petersen N 2011b. 'Thuleradaren', pp. 644-5 in Lauridsen JT et al. (eds) *Den Kolde Krig og Danmark*, København: Gads Forlag
- Rostuhar D n.d. 'Let's go to Thule - the End of the World', <http://www.greenland.com/en/articles/let-s-go-to-thule-the-end-of-the-world/> (tilgæet 9. juni 2017)
- Spiermann O 2015. 'Redegørelse om Grønlands Selvstyres deltagelse i behandling af sagen om udbud af basekontrakten vedrørende Pituffik', 7 July
- Swanson A 2015. 'Team Thule celebrates Armed Forces Day', <http://www.peterson.af.mil/News/Display/Article/733830/team-thule-celebrates-armed-forces-day/> (tilgæet 8. juni 2017)
- Taagholt J 2002. 'Thule Air Base 50 år', *Tidsskriftet Grønland* 50(2-3):41-112
- Transportkommissionen 2011. *Betænkning*, Nuuk: Grønlands Selvstyre, Departementet for Boliger, Infrastruktur og Trafik
- Udenrigsministeriet n.d. 'Rejse og ophold på Thule Air Base', <http://um.dk/da/udenrigspolitik/lande-og-regioner/norden/rigsfaellesskabet/thule-air-base> (tilgæet 9. juni 2017)
- Uebel T 2007. 'Das kalte Grauen', *Süddeutsche Zeitung Magazin* 27
- USAF 2014. 'Welcome to Thule - "The Top of the World"', <http://www.peterson.af.mil/shared/media/document/AFD-140618-023.pdf> (tilgæet 15. november 2015)
- van Deurs L 2011. *Vi går gerne langt for vore døde. Kirkegårde og landskaber i Grønland*, København: Vandkunsten
- Vigh G 1970. 'B-52 nedstyrtningen ved Thule i januar 1968', *Tidsskriftet Grønland* 18(7):193-203
- Zinglensen J 2015. *Baser, Grønland og den kolde krig*, kahrius.dk Forlagsaktieselskab

Noter

- Denne artikel indgår i et projekt om "Greenland as a case of Postcolonialism" finansieret af Carlsbergfondet. Jeg skylder Astrid O. Andersen, Lill Rastad Bjørst, Jon Rahbek Clemmensen, Olaf Corry, Mikaela Engell, Janne Flora, Naja Graugaard, Marc Jacobsen, Uffe Jakobsen, Peter Kofoed, Kristian Soby Kristensen, Hans Mouritsen, Betina Ovgaard, Søren Rud, Inge Seiding, Gry Thomasen, Asbjørn Thomsen, og Adam Worm tak for at drøfte projektet, feltrejsen, konkrete forhold og/eller udkast til denne artikel med mig. For så vidt angår besøgene i Qaanaaq og Pituffik er jeg særligt Birthe og Hans Jensen, John Højsgaard, Kim Marchuard Mikkelsen, Bettina Ovgaard Petersen samt Carl Sværd taknemlig for mere assistance, rundvisning, døråbning, forklaring og refleksion, end jeg med nogen ret kunne forvente. Den amerikanske ambassade i København sponsorerede flysædet Kastrup-Pituffik, mens feltrejsen i øvrigt var støttet af Aase og Jørgen Münters Fond.
- Jeg argumenterer andetsteds for, at tidligere analyser af Thule tenderer mod enten at anlægge et top-down eller et bottom-up perspektiv, og at begge perspektiver med fordel kan suppleres - ikke bare med denne artikels analyse af de horisontale relationer mellem Qaanaaq og basen - men også med en opmærksomhed på de reskaleringer, der følger af Hjemme- og Selvstyrets introduktion af et nyt nationalt niveau (Gad 2017). Læsere uden forhåndskendskab til Thules geografi og historie kan med fordel konsultere Gad 2017; Hastrup 2015 eller Brøsted & Fægteborg 1987.
- I alt gennemførte jeg cirka 20 formelle interviews og lige så mange uformelle samtaler - fordelt med lidt under halvdelen på to intensive døgn på (og på vej til) TAB, en længere samtale under en køretur til 'mellemlummet' Dundas, og lidt over halvdelen i løbet af ti mere ekstensive dage i Qaanaaq inklusiv et par behagelige bonusdage vejrfast. Hertil kommer forberedende og opfølgende interviews og samtaler i København, Ilulissat og Nuuk. Flertallet af de interviewede på TAB fremstod som etnisk danske - men en del viste sig at være født og/eller opvokset eller have længere erhvervs erfaring andre steder i Grønland. Flertallet af de interviewede i Qaanaaq var 'indfødte' (uanset om deres forældre så også var det, og om de selv var kommet til verden under forældres ophold længere sydpå). Amerikanere har ikke optrådt som interview-personer - kun som conversation pieces. Til et enkelt interview stillede Qaasuitsup Kommune en tolk (thulsk/dansk) til rådighed. De øvrige interviews gennemførtes på dansk - i et par tilfælde kun takket være stor velvilje og anstregelser fra den interviewedes side. Enkelte interviews er nedenfor tildelt to eller flere numre for at undgå at krydsreferencer kan afsløre interviewpersonens identitet.
- Ballistic Missile Early Warning (BMEWS) scanner, som navnet siger, horisonten for indkommende missiler. Den længe hemmeligholdt DET-1 (tidligere DET-3) scanner himmelrummet for satellitter, som - i strid med internationale konventioner - kan være bevæbnede. Om radarernes funktion, se i øvrigt Taagholt 2002:76-79, 89-92, 107-9; Petersen 2011b.
- Vanskeligheden ved den sidste rolle bemærkedes allerede af Gilberg (1964:206). For rækkevidden af 1941 og 1951-aftalerne med USA om forsvaret af Grønland, se Lidegaard 2011.

- 6 Interview TAB 10.
- 7 Ved mit besøg på basen var et nyt udbud af den overordnede Base Maintenance Contract, som GC har varetaget, afgjort til fordel for den amerikanske koncern Vectrus via dets danske skuffeselskab Exelis Services, senere omdøbt til Vectrus Services. Uklarhed om forløbet og udbuddets endelige konklusion var på den ene side bagtæppe for stemningen blandt de GC-ansatte på basen. På den anden side var en række indskrænkninger og ændringer formodentlig sket som tilpasning til de nye udbudsbetingelser uanset hvilket firma, der i sidste ende skulle varetage kontrakten. I skrivende stund (7. juni 2017) varetages arbejdet på basen fortsat af GC på midlertidige kontraktforlængelser. (For sagens baggrund, cf. Gad 2016 fn. 75; Spiermann 2015; Kammeradvokaten 2015). Enkelte specialiserede funktioner varetages af amerikanske og canadiske firmaer via separate servicekontrakter. (USAF 2014:7-8).
- 8 Eneste mangel i forhold til den liste over interviewpersoner, som jeg ankom til TAB med, udgøres af SIK-klubbens formand: Hun var lige blevet afskediget og afrejst i forbindelse med indskrænkningerne af servicekontrakten (Interview TAB 8; Telefoninterview Ilulissat 1.)
- 9 Selvstyret insisterer på at bruge den grønlandske betegnelse for den slette, hvorpå TAB er opført. Det grønlandske postnummer er derfor 3970 Pituffik/Dundas (- mens de amerikanske soldater bruger det amerikanske postnummer APO AE 09704, hvilket indikerer at der er tale om en militærbase i "Europa"). Da basen følger amerikansk tid, er man dér en time efter Qaanaaq, der kører på grønlandsk tid - når ikke lige forskellige sommertidsperioder gør mellemregningerne mere indviklede (GC 2015:26).
- 10 Mail fra DLO 22. maj 2015.
- 11 Interview Kbh 0.
- 12 Uformel samtale Qaanaaq 24.
- 13 Interview Qaanaaq 30.
- 14 Interview Qaanaaq 27.
- 15 Skoleinspektøren på Avanersuup Atuarfia tilbragte de 10 dage, jeg var i Qaanaaq, med møder i Ilulissat.
- 16 I Qaanaaq lykkedes det mig ikke at interviewe Mittarfeqarfii's stationsleder, som samtidig er Air Greenland's repræsentant.
- 17 Foreningen Hingitaq'53, som i 90'ernes retssager optrådte som repræsentant for 'Thule-stammen', synes ikke at være aktiv - men dens formand opsøges fortsat af medier m.v. som talsmand. Fangerforeningens formand er hans søn.
- 18 Baseboere, som blev interviewet i kraft af deres ansættelsesforhold i Greenland Contractors, blev kontaktet gennem GCs hovedkontor i København og site manager på TAB, som også forestod udvælgelsen af konkrete menige medarbejdere inden for forskellige af mig foreslåede kategorier (etnicitet, anciennitet, funktion, m.v.).
- 19 På basen var de fleste aftaler mere eller mindre på plads før ankomsten, mens samtaler og interviews i Qaanaaq materialiserede sig efter en del rundringer og forgæves banken på døre. Begge steder fik jeg udpeget - og mødte tilfældigt - yderligere interviewpersoner, som kompletterede og supplerede min ønskeliste hjemmefra.
- 20 Materiale offentligt tilgængeligt på Greenland Contractor's og US Air Force's hjemmesider (www.gc.gl) og <http://www.peterson.af.mil/units/821stairbase/>); Borgerrådet Pituffik's facebookprofil; samt et antal private hjemmesider oprettet af tidligere soldater og civilt ansatte giver til sammen et grundlæggende indtryk af dagliglivet på basen. Fsva. Qaanaaq er litteraturen suppleret med søgninger på de grønlandske mediers hjemmesider (knr.gl og sermitsiaq.ag) og Visit Greenland's greenland.com - mens Qaasuitsup Kommuneas hjemmeside er ganske indholdslos.
- 21 Værtsparets stemmer er ofte let genkendelige i rejseberetninger fra Qaanaaq (cf. van Deurs 2011:22-60; Hastrup 2015:9, 25, 51).
- 22 GCs hjemmeside oplyser, at "Ud over at drive erhvervsvirksomhed er det GC's formål at bidrage til det grønlandske samfunds udvikling ved optimal beskæftigelse og uddannelse af grønlandsk arbejdskraft." (http://www.gc.gl/da/pages/om_gc_formaal, tilgået 9. juni 2017).
- 23 Interview TAB 7; Interview TAB 12.
- 24 http://www.gc.gl/da/pages/uddannelse_laerling_og_elev, tilgået 9. juni 2017; cf. Taagholt 2011:64.
- 25 Interview TAB 7; Interview TAB 6; Interview TAB 9.
- 26 Ovgaard 2016:106; Interview TAB 4; Interview TAB 15. Kun en håndfuld i de allerøverste stillinger har lov at have børn med på basen udover korte familiebesøgen men det er årtier siden sidst (Interview TAB 4).
- 27 Interview TAB 3. Eller med andre ord: "Folk, der fungerer godt med familie og arbejde hjemme rejser ikke herop" (Interview TAB 8); tilsvarende formuleringer i Interview TAB 4 og Interview København 0.
- 28 Interview TAB 9.
- 29 Interview TAB 7.
- 30 Interview Qaanaaq 28; Interview Qaanaaq 32. cf. Gilberg 1964:214. Social- og sundhedsstatistik tegner et billede af Qaanaaq som et sted med store udfordringer for det tilrejsende personale (Bjerregaard & Dahl-Petersen 2011).
- 31 Uformelle samtale Qaanaaq 16; Uformel samtale Qaanaaq 24.
- 32 Uformel samtale Qaanaaq 18; Uformel samtale Qaanaaq 20; Interview Qaanaaq 25.
- 33 Uformel samtale Qaanaaq 21; Interview 25 Qaanaaq.
- 34 Interview Qaanaaq 25.
- 35 <https://www.facebook.com/groups/8536805861/>, tilgået 9. juni 2017.
- 36 Interview TAB 15.
- 37 Interview TAB 15.
- 38 Interview TAB 12.
- 39 Interview Qaanaaq 31.
- 40 Interview Qaanaaq 25.
- 41 Ministeriet for Grønland, pressemeddelelse af 11. maj 1953, citeret i Brøsted & Fægteborg 1987:61.
- 42 FOTAB 2014.
- 43 Interview Qaanaaq 29.
- 44 Interview Qaanaaq 28.
- 45 Daværende KGH-speditør Zinglersen (2015:157-167) beretter, hvordan hans grønlandske ansatte i Dundas sammen med tililende fangere fra Moriussaq spillede en hovedrolle i eftersøgningen af flyets besætning og last i de første timer og dage efter styrtet.
- 46 Interview Qaanaaq 27; Interview Qaanaaq 30; Interview Qaanaaq 37.
- 47 Interview Qaanaaq 27.
- 48 Interview TAB 15.
- 49 Interview TAB 15.

- 50 Interview TAB 9; cf. Interview 7 TAB.
 51 Interview TAB 9.
 52 Greenpeace 2007.
 53 Interview TAB 10.
 54 Historien er fortalt i detaljer af en tysk journaliststuderende, som på vej hjem fra ferie i Grønland tilfældigt sad ved siden af Rahman i flyet (Uebel 2007). Rahman endte med at begå selvmord, da han endelig stod til udvisning (Interview TAB 12).
 55 Interview TAB 12.
 56 Interview TAB 5.
 57 Interview TAB 10; Interview Qaanaaq 30.
 58 Interview Qaanaaq 37; Uformel samtale Qaanaaq 23; Interview Qaanaaq 25; Interview Qaanaaq 30.
 59 Interview Qaanaaq 25; Interview Qaanaaq 30; Interview Qaanaaq 37.
 60 Interview Qaanaaq 37.
 61 Interview Qaanaaq 37.
 62 Interview TAB 9; Interview Qaanaaq 37.
 63 Interview Qaanaaq 37.
 64 Mail fra DPI 2. januar 2017.
 65 Interview TAB 10.
 66 Interview TAB 9; Interview TAB 11; Interview Qaanaaq 30; Interview Qaanaaq 37.
 67 Mail fra DLO 27. oktober 2015.
 68 Interview TAB 9.
 69 Interview TAB 10; Uformel samtale Qaanaaq 23.
 70 Interview TAB 11.
 71 Interview TAB 5; Interview TAB 9; Interview TAB 11; Interview Qaanaaq 31.
 72 Interview TAB 9; fænomenet anerkendes af nogle i Qaanaaq (Interview Qaanaaq 25).
 73 Interview TAB 9.
 74 Interview TAB 10; Interview TAB 9.
 75 Interview Qaanaaq 30; Interview Qaanaaq 32; Interview Qaanaaq 37.
 76 Interview TAB 11.
 77 Interview Qaanaaq 25; Interview Qaanaaq 30.
 78 Interview Qaanaaq 30; Interview Qaanaaq 32; Interview Qaanaaq 37.
 79 Interview Qaanaaq 30; Interview Qaanaaq 32; Interview Qaanaaq 37.
 80 Interview Qaanaaq 27.
 81 Interview TAB 37.
 82 Interview TAB 9.
 83 Interview TAB 10.
 84 Interview TAB 10.
 85 Interview TAB 10.
 86 Interview TAB 10.
 87 Interview TAB 7; Interview TAB 10; Interview Qaanaaq 31.
 88 Interview Qaanaaq 37.
 89 Og kom for skade at omtale inughuit som 'our huskies' (Gilberg 1994:21).
 90 Et indchartret ukrainsk fly lækkede i marts 2017 på landingsbanen i Thule 6000 liter brændstof, der skulle have været til Station Nord (Dalhoff 2017).
 91 Interview Qaanaaq 26.
 92 Interview TAB 8; cf. Lars Emil Johansen i A/G 6. april 2011, p. 5.
 93 Interview Qaanaaq 25; tilsvarende overvejelser i Interview Qaanaaq 28.
 94 Interview Qaanaaq 25; Interview Qaanaaq 32.
 95 Uformel samtale Qaanaaq 24; Interview Qaanaaq 25.
 96 Cf. Hans Jensen i A/G 6. april 2011, p. 5.
 97 Interview Qaanaaq 25.
 98 Uformel samtale Qaanaaq 16; Uformel samtale Qaanaaq 23; Interview Qaanaaq 30.
 99 Interview Qaanaaq 32.
 100 Interview Qaanaaq 27; Interview Qaanaaq 32; Interview Qaanaaq 36.
 101 Uformel samtale Qaanaaq 23; Interview Qaanaaq 27.
 102 Uformel samtale Qaanaaq 41.
 103 Interview Qaanaaq 30; Interview Qaanaaq 37.
 104 Interview Qaanaaq 37. Tilsvarende fungerer en del vestgrønlandere på kortere eller længere ophold i Qaanaaq som mellemmand: En på korttidskontrakt fortalte, at "Jeg bliver kaldt mattaq-ekspressen", men at han havde brugt så meget tid på at rense og emballere mattak, at han var gået over til at sætte kunderne sydpå direkte i forbindelse med en leverandør i Qaanaaq (Interview Qaanaaq 25). Da jeg selv skulle rejse fra Qaanaaq, blev jeg af en nabo på hotellet bedt om at overtage en del af hendes overvægt i form af mattak, som så blev afhentet ved ankomst til Ilulissat. Vi overvejede om man kunne forøge mængden ved for eksempel at sy en overfrakke af mattak, som så ikke ville tælle med ved bagageindvejningen (- men nok ved brændstofberegningen: ved indtjekning i Qaanaaq oplyser man sin kropsvægt for at sikre, at der tankes tilstrækkeligt fuel til at nå til Upernavik). Der må være basis for en tjeneste à la e-Bay til at formidle kalaalimerngit (grønlandsk proviant) på langs af landet...
 105 Uformel samtale Qaanaaq 33.
 106 Interview Qaanaaq 37. Der henvises formodentlig til CITES-bestemmelserne, som indebærer visse dokumentationskrav og i øvrigt begrænser 'eksport' til folk, der fraflytter med indbo efter at have haft folkeregisteradresse i Grønland (Grønlands Selvstyre 2012).
 107 Interview TAB 6.
 108 Interview TAB 5.
 109 Interview TAB 5; Interview København 0.
 110 Interview TAB 5.
 111 Interview TAB 5. Interview TAB 6; Interview TAB 8; Interview TAB 14. Nogle forudser på den baggrund, at lærlinge fra TAB vil stå først i køen, hvis nye isolerede miner søger grønlandsk arbejdskraft (Interview TAB 6).
 112 Interview TAB 4. Eller med andre ord: Grønlandere er "af natur stavnsbundne til deres by" (Interview TAB 8).
 113 Interview TAB 4.
 114 Interview TAB 5.
 115 Interview TAB 4; Interview TAB 15.
 116 Interview TAB 5.
 117 Interview TAB 5.
 118 Interview TAB 6; Interview TAB 13.
 119 Interview TAB 4.
 120 Mail fra GC's lærlingevejleder på TAB, 24. september 2015.
 121 Interview TAB 31.
 122 Interview Qaanaaq 32.
 123 Interview Qaanaaq 32.
 124 Interview Qaanaaq 27; Interview Qaanaaq 30; Interview Qaanaaq 32; Interview Qaanaaq 36.
 125 Interview Qaanaaq 37.
 126 Interview Qaanaaq 27; Interview Qaanaaq 30; Interview Qaanaaq 31.

- 127 Af en rejserapport fra den interne grønlandske selvstyrekommission fremgår det, at man i år 2000 arbejdede på at låne amerikanske soldater som gæstelærere i engelsk og idræt - mens man endnu havde erindringer om en aldrig effektueret aftale fra 80'erne om, at ingeniørtropper fra basen kunne lave veje eller kajanlæg i Qaanaaq som øvelse (Arbejdsgruppen 2000). I kraft af basens reducerede bemanning og aktiviteter, er tiden for særligt det sidste nok forpasset.
- 128 Uformel samtale Qaanaaq 39.
- 129 Interview Qaanaaq 27.
- 130 Uformel samtale Qaanaaq 23; Interview Qaanaaq 25; Interview TAB 12.
- 131 Interview TAB 7; Interview TAB 8.
- 132 Interview Qaanaaq 25. Tilsvarende fænomen beskrives i uformel samtale TAB 9.
- 133 Interview Qaanaaq 30.
- 134 Interview Qaanaaq 32.
- 135 Interview TAB 10.
- 136 Interview TAB 9.
- 137 Interview TAB 11.
- 138 Interview TAB 10.
- 139 Interview TAB 9; cf. Swanson 2015.
- 140 Interview TAB 9; Interview TAB 10.
- 141 Interview TAB 4.
- 142 Interview TAB 10; Interview TAB 11.
- 143 Interview TAB 11; Interview Qaanaaq 32; Interview Qaanaaq 40.
- 144 Interview Qaanaaq 32.
- 145 Interview TAB 40.
- 146 Interview TAB 9.
- 147 Interview TAB 9; Interview Qaanaaq 28; Interview Qaanaaq 36; Delacca 2016.
- 148 Interview TAB 15.
- 149 Interview TAB 9; Uformel samtale Qaanaaq 22; Interview Qaanaaq 30; Interview Qaanaaq 36.
- 150 Interview TAB 7; Interview TAB 11.
- 151 Interview TAB 7; Interview TAB 9; Interview 11; Uformel samtale Qaanaaq 19.
- 152 Interview TAB 7; Interview TAB 11.
- 153 Interview TAB 14.
- 154 Interview TAB 12; Interview TAB 19.
- 155 Uformel samtale Qaanaaq 22.
- 156 Interview Qaanaaq 22; Interview Qaanaaq 30.
- 157 Uformel samtale Qaanaaq 19.
- 158 Uformel samtale Qaanaaq 22.
- 159 Interview TAB 7.
- 160 Uformel samtale Qaanaaq 19.
- 161 Interview TAB 15
- 162 Interview TAB 15
- 163 Interview TAB 15.
- 164 Cf. Gad 2017; Hastrup 2015; Brøsted & Fægteborg 1987.
- 165 Interview Qaanaaq 32.
- 166 Interview Qaanaaq 37.
- 167 Jørgen S. Søndergaard (pers.kom. 28. juni 2017, pba. Arbejdsgruppen 2000); cf. Gad 2017.